

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

Економічний факультет

Кафедра фінансів

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

**до вивчення дисципліни «Фінанси» для здобувачів першого
(бакалаврського) рівня вищої освіти ОПП «Аналітичне і обліково-
правове забезпечення бізнесу» зі спеціальності 071 «Облік і
оподаткування»**

Київ 2024

УДК 336:334 (076)

ББК 65.26

Укладачі: д.е.н., доцент В.І. Рудевська; к.е.н., доцент Н.Ю. Шевченко.

Рецензенти:

к.е.н., доцент кафедри статистики та економічного аналізу Шиш А.М.,

к.е.н., доцент, завідувач кафедри банківської справи та страхування Костюк В.А.

Рекомендовано до друку Вченою радою економічного факультету протокол № 3 від 20.09.2024р.

Методичні вказівки до вивчення дисципліни «Фінанси» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти ОПП «Аналітичне і обліково-правове забезпечення бізнесу» зі спеціальності 071 «Облік і оподаткування»

ЗМІСТ

Вступ	4
Мета, компетентності та очікувані результати навчання дисципліни згідно робочої програми курсу «фінанси»	7
Основні завдання курсу на основі таксономії Блума	10
Загальні вимоги до виконання самостійних робіт з навчальної дисципліни «Фінанси»	11
Програма навчальної дисципліни «Фінанси»	16
Теми практичних та самостійних робіт дисципліни «Фінанси»	23
Завдання для практичних занять та самостійної роботи студентів	25
Тема 1. Вступ до фінансів. Фінансові агенти	25
Тема 2. Генезис та еволюція фінансів	28
Тема 3. Становлення та розвиток фінансової науки	32
Тема 4. Фінансова система	35
Тема 5. Фінансова політика та фінансове право	39
Тема 6. Фінансова безпека	42
Тема 7. Податки і податкова система	46
Тема 8. Державний борг	48
Тема 9. Державний бюджет та бюджетна політика	52
Тема 10. Бюджетний дефіцит	56
Рекомендовані джерела інформації	60

ВСТУП

У 2024 році вивчення фінансів студентами в Україні набуває особливої актуальності. По-перше, економічні виклики та нестабільність вимагають від майбутніх фахівців навичок ефективного управління фінансовими ресурсами. По-друге, інтеграція України в європейське фінансове середовище робить необхідним глибоке розуміння міжнародних стандартів обліку та аудиту. Третім важливим аспектом є цифровізація економіки, що посилює попит на спеціалістів з фінансових технологій. Також, фінансова грамотність стає критично важливою для підприємницької діяльності в умовах глобалізації. Вихід України з повоєнної економічної кризи безпосередньо пов'язаний з поліпшенням фінансового стану суб'єктів господарювання всіх форм власності в усіх сферах діяльності. Одночасно, умови ринкової економіки потребують від суб'єктів підприємництва глибокого опанування теоретичних основ організації фінансів і глобального розуміння закономірностей розвитку фінансових процесів, з метою грамотного й ефективного управління фінансами.

Тому вивченні основних програмних питань дисципліни «ФІНАНСИ», що відбивають фінансові відносини в ринковій економіці, з демонстрацією реального становища цих відносин в Україні, з врахуванням сучасних викликів, є актуальним.

Вивчення фінансів студентами в Україні є надзвичайно важливим, особливо в умовах війни. По-перше, військовий конфлікт вимагає від країни ефективного управління бюджетом та ресурсами, що робить фахівців з фінансів ключовими для відновлення економіки. По-друге, студентам важливо розуміти механізми залучення міжнародної фінансової допомоги та її правильного розподілу. Третій аспект — фінансова стійкість підприємств, які потребують

підтримки під час кризи. Також, в умовах війни особливо актуальними стають знання з управління ризиками та антикризовими стратегіями.

Організація процесу успішного та ефективного засвоєння знань здобувачами вищої освіти має важливе значення для вивчення тем дисципліни та успішного освоєння курсу «Фінанси», саме в умовах як дистанційного, так і очного опанування дисципліни, а також для формування у студентів необхідних знань, умінь і навичок, що утворюють основу професійних компетенцій. В умовах дистанційного навчання дуже важливу роль для засвоєння знань і формування професійних компетенцій має самостійна робота студентів. Під самостійною роботою студентів розуміється запланована навчальна, навчально-дослідна, а також науково-дослідна робота студентів, яка виконується у поза аудиторний час при керівництві викладача, але без його безпосередньої участі.

Методичні рекомендації для практичних та самостійних робіт з дисципліни "Фінанси" при змішаній формі навчання мають на меті допомогти студентам оволодіти теоретичними знаннями та навичками з фінансів суб'єктів господарювання та використовувати їх у практичній діяльності підприємства.

Рекомендується виконувати завдання з використанням електронних ресурсів та інших інтерактивних методів навчання, які дозволяють студентам вивчати теорію та вирішувати практичні завдання у віртуальному середовищі. Роботи студентів повинні включати в себе розрахунки та аналіз фінансових макро-показників, таких як зростання ВВП, дефіцит бюджету, рівень фінансової безпеки держави, регіону, стан платіжного балансу, аналіз доходної та витратної частини державного бюджету та інші. Студентам слід досліджувати фінансову політику держави та розробляти рекомендації щодо її вдосконалення.

Усі практичні завдання та самостійні роботи повинні бути здійснені з

дотриманням вимог науково-методичної літератури з питань фінансових ризиків корпорацій. Рекомендується використовувати актуальні та надійні джерела інформації, такі як наукові журнали, веб-ресурси, звіти підприємств та інші.

Для успішного вивчення дисципліни "Фінанси" необхідно дотримуватись методичних рекомендацій для практичних і самостійних робіт.

При підготовці до практичних занять рекомендується передбачити наступні кроки:

- Ознайомитись з теоретичним матеріалом, вивчити формули, поняття та терміни, що використовуються в дисципліні.
- Виконати завдання для самостійної роботи, які містять в собі написання есе з розкриття поставленої проблематики з представленням теоретичних аспектів, аналізу аналітичного матеріалу, представлення результатів своїх досліджень у вигляді діаграм та таблиць, надання обґрунтованих висновків.
- Звернути увагу на розрахунки, що виконуються за допомогою різних формул, які дозволяють виконувати аналіз фінансових показників держави.
- Передбачити необхідні матеріали та інструменти для виконання завдань, зокрема, розрахункові таблиці, калькулятори, програми обробки даних тощо.
- Під час виконання завдань практикувати роботу з фінансовими показниками, здійснювати аналіз даних та використовувати різні методики для вирішення завдань.
- Рекомендується використовувати підручники та додаткову літературу для уточнення матеріалу та закріплення знань.

При виконанні самостійних робіт рекомендується:

- Ознайомитись з теоретичним матеріалом, який передбачено в завданні, вивчити поняття та терміни, що використовуються в дисципліні.
- Використовувати наочні матеріали (схеми, графіки, таблиці) для кращого розуміння та запам'ятовування матеріалу.
- Використовувати різноманітні джерела інформації, включаючи підручник, додаткову літературу, електронні ресурси та консультації викладача.
- Регулярно повторювати вивчений матеріал, роблячи акцент на найважливіші та складні питання.
- Не забувати про взаємодію з викладачем та студентським колективом, зокрема, задавати питання та обговорювати складні моменти.
- Дотримуватися вимог щодо оформлення та здачі робіт, у тому числі, щодо термінів та обсягу робіт.

МЕТА, КОМПЕТЕНТНОСТІ ТА ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ ДИСЦИПЛІНИ ЗГІДНО РОБОЧОЇ ПРОГРАМИ КУРСУ «ФІНАНСИ»

Мета розвиток економіки України супроводжується сукупністю економічних відносин, серед яких важливе значення мають фінансові відносини. Вони забезпечують кругообіг фінансових потоків у всіх сферах економічної системи країни. У цих умовах сьогодення не тільки фахівці, а й кожна особистість, кожний громадянин, кожний господар повинен вміти якісно формувати та ефективно використовувати грошові ресурси, своєчасно і в повному обсязі виконувати фінансові зобов'язання, користуватися суспільними благами, які створюються в процесі формування, розподілу, перерозподілу і використання валового внутрішнього продукту. Фінансам належить провідна роль у розвитку суспільства, вони формують його життєздатність і

потенціал, забезпечуючи реалізацію поставлених перед кожною людиною, кожним підприємством і державою в цілому завдань і цілей. Основою вивчення фінансової науки є засвоєння її фундаментальних принципів. Саме це визначає місце навчальної дисципліни "Фінанси" в системі економічної освіти. Цей курс є фундаментом для опанування бакалаврами та спеціалістами вузькоспеціалізованих фінансових дисциплін.

Набуття компетентностей:

Інтегральна компетентність (ІК):

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері обліку, контролю, аудиту, аналізу та оподаткування у процесі професійної діяльності на основі нормативно-правового забезпечення, що передбачає застосування теорій та методів економічної науки і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні компетенції (ЗК):

- ЗК 01. Здатність до навчання та готовність до засвоєння і застосування набутих знань.
- ЗК 02. Здатність до аналізу та синтезу як інструменту виявлення проблем та прийняття рішень щодо їх вирішення на основі логічних аргументів та перевірених фактів.
- ЗК 07. Здатність гнучко мислити та компетентно застосовувати набуті знання у професійній діяльності.
- ЗК 08. Здатність спілкуватися державною та іноземними мовами в усній та письмовій формі.
- ЗК 11. Здатність презентувати результати досліджень.
- ЗК 13. Здатність проводити дослідження на належному рівні.

Спеціальні (фахові) компетентності (СК):

- СК01. Здатність досліджувати тенденції економічного розвитку за допомогою інструментів макро- та мікроекономічного аналізу, робити узагальнення щодо оцінки прояву окремих явищ, притаманних сучасним економічним процесам.
- СК02. Здатність формувати обліково-аналітичну інформацію для ефективного управління підприємством.

СК05. Здатність застосовувати знання права та податкового законодавства у практичній діяльності суб'єктів господарювання.

Програмні результати навчання (ПРН):

ПРН01. Демонструвати базові знання та розуміння економічних категорій, законів, причинно-наслідкових та функціональних зв'язків між процесами та явищами на різних рівнях економічних систем.

ПРН07. Знати механізм функціонування бюджетної та податкової систем України та враховувати його особливості для організації обліку та звітності на підприємствах.

ПРН11. Застосовувати спеціалізовані інформаційні системи та комп'ютерні технології для обліку, аналізу, аудиту та оподаткування.

ОСНОВНІ ЗАВДАННЯ КУРСУ НА ОСНОВІ ТАКСОНОМІЇ

БЛУМА:

Вивчати та пам'ятати:

– *Визначати ключові фінансові терміни, теорії та принципи теорії фінансів.*

– Давати правильне розуміння прояву фінансів в системі грошових відносин держави;

– Характеризувати фінансову політику, фінансову безпеку, фінансову систему

– Розкривати хронологію генезису та розвитку теорії фінансів;

– Сформувати розуміння фінансової системи і її механізм та ознайомитись з принципами бюджетування, формування фінансової політики;

Розуміти:

– Вміти пояснити значення основних фінансових понять і описувати зв'язок між ними

– Охарактеризуйте функції фінансової системи

– Порівнювати фінансову політику в Україні з іншими країнами

Застосовувати

– Використовувати фінансові формули та моделі для вирішення проблем, пов'язаних з визначенням рівня фінансової безпеки та розміру бюджетного дефіциту

– Рахувати обсяг державного бюджету, його складові

– Рахувати податкове навантаження

Аналізувати

– Аналізувати державний бюджет

– Порівнювати рівень фінансової безпеки держави, регіону та робити самостійні висновки

- Характеризувати державний бюджет на основі статистичних даних
- Характеризувати податкове навантаження різних суб'єктів фінансового процесу

Оцінювати

- Критично оцінювати фінансові стратегії, варіанти інвестування та ефективність портфеля на основі ризику
- Оцінювати ефективність різних стратегій в процесі формування фінансової політики
- Узагальнювати фінансову інформацію та макроекономічні показники
- Оцінювати дефіцит бюджету
- Оцінювати розмір та пороговий рівень державного зовнішнього та внутрішнього боргів

Самостійно формулювати

- Формулювати оригінальні ідеї та пропозиції з вирішення питань формування ефективної фінансової політики
- Формулювати оригінальні ідеї та пропозиції з вирішення питань формування організації адекватної фінансової системи
- Прогнозувати майбутні результати монетарної, кредитної та бюджетної політик на рівні держави

ЗАГАЛЬНІ ВИМОГИ ДО ВИКОНАННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Тематика практичних та самостійних робіт, що запропоновані в цих методичних вказівках повністю відповідає робочій програмі дисципліни, а саме:

- на практичні заняття відведено 30 годин;
- на самостійне опрацювання відведено 90 годин (самостійне виконання

завдань у вільний час).

Завдання, які запропоновані для практичних занять, включають найбільш важливі аспекти тем дисципліни, та мають такі компоненти: вирішення задач, практичних ситуацій, тестування, усні доповіді, дискусії. Завдання, які виконують здобувачі самостійно включають наступні компоненти: вивчення питань, що відведені на самостійне опрацювання; додаткове опрацювання законодавчо-нормативної та навчальної літератури по темі роботи; ознайомлення зі схематичними матеріалами за тематикою, що полегшує сприйняття та засвоєння матеріалу, який було опрацьовано під час аудиторної роботи, відповіді на питання самоконтролю; підготовка рефератів, доповідей, презентацій, відповіді на кросворди і т.д. Для отримання найвищих балів обов'язковим є участь здобувача у науковій роботі, а саме: написання тез доповідей, наукових статей, участь у наукових проектах за темами дисципліни.

Усі завдання повинні виконуватися студентом самостійно та у чітко встановлені строки, які заздалегідь зазначені у навчальному графіку та повідомляються викладачем на перших заняттях з дисципліни, але обов'язково усі роботи мають бути виконані до дати закриття відповідних кредитів.

При написанні доповідей, рефератів, презентацій, есе обов'язково слід додержуватися вимог, що стосуються структури роботи, а саме:

- титульна сторінка;
- зміст;
- короткий огляд теоретичної бази, пов'язаної з темою ;
- основна частина з розробленими питаннями має включати аналітичний матеріал та статистичні дані, які характеризують сучасний стан предмету доповіді, презентації, есе, тощо;
- висновки;

- перелік використаних джерел;
- додатки (за необхідністю).

Вкрай важливим при виконанні усіх завдань з дисципліни дотримуватися правил академічної доброчесності, що є важливим аспектом в будь-якій науковій та навчальній діяльності, включаючи написання наукових, творчих робіт. Вимога до дотримання академічної доброчесності передбачає, що автор повинен діяти згідно з принципами чесності, інтелектуальної чесності, точності, об'єктивності і поваги до прав інших авторів.

Рекомендується виконувати завдання з використанням електронних ресурсів та інших інтерактивних методів навчання, які дозволяють студентам вивчати теорію та вирішувати практичні завдання у віртуальному середовищі.

Усі практичні завдання та самостійні роботи повинні бути здійснені з дотриманням вимог науково-методичної літератури з питань фінансів. Рекомендується використовувати актуальні та надійні джерела інформації, такі як наукові журнали, веб-ресурси, звіти підприємств та інші.

Отже, методичні рекомендації спрямовані на реалізацію практичних занять та самостійної роботи здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня ОПП «Аналітичне, бухгалтерське та юридичне забезпечення бізнесу» зі спеціальності 071 «Бухгалтерський облік і оподаткування» з дисципліни «Фінанси». Методичні вказівки розроблені на основі навчальної та робочої програм дисципліни «Фінанси». Представлена тематика практичних та самостійних робіт студентів, завдання орієнтовані на здобуття програмних результатів навчання. Запропоновані методичні вказівки зможуть забезпечити здобувачам вищої освіти якісне засвоєння знань та професійних компетенцій за будь-якою формою навчання.

МАТРИЦЯ ОЦІНЮВАННЯ САМОСТІЙНИХ РОБІТ СТУДЕНТІВ

Відмінно 10 балів	Дуже добре 8 балів	Добре 6 балів	Задовільно 4 бали	Незадовільно 2 бали
<p>1. Робота здана в обумовлені терміни</p> <p>2. Робота відповідає вимогам до обсягу 10 слайдів конструкції</p> <p>3. Робота представлена у вигляді презентації PowerPoint</p>	<p>1. Роботу здано з затримкою в 3 дні</p> <p>2. Робота розміром менше 8 слайдів</p> <p>3. Робота представлена у вигляді презентації PowerPoint</p>	<p>1.Роботу здано з затримкою в 7 днів</p> <p>2.Робота розміром менше 6 слайдів</p> <p>3. Робота представлена у вигляді презентації PowerPoint</p>	<p>1.Роботу здано з затримкою в 14 днів</p> <p>2.Робота розміром менше 5 слайдів</p> <p>3. Робота представлена у вигляді презентації PowerPoint</p>	<p>1.Роботу здано з затримкою в 30 днів</p> <p>2.Робота розміром менше 5 слайдів</p> <p>3. Робота представлена у вигляді презентації PowerPoint</p>
<p>4. У роботі розкривається зміст поставлених проблем</p> <p>5. Робота висвітлює зміст за таким планом: -Наукові погляди та теоретичні засади предмету дослідження</p> <p>-Надана характеристика сучасного стану предмета дослідження</p> <p>Представлені проблеми та перспективи предмета дослідження</p>	<p>4. У роботі не в повній мірі розкривається зміст поставлених проблем</p> <p>5. Робота висвітлює зміст за таким планом: i) Наукові погляди та теоретичні засади предмету дослідження</p> <p>ii)Надана характеристика сучасного стану предмета дослідження</p>	<p>4. У роботі не в повній мірі розкривається зміст поставлених проблем</p> <p>5. Робота висвітлює зміст за таким планом: -Наукові погляди та теоретичні основи предмета дослідження</p> <p>-Присутня характеристика сучасного стану предмета дослідження</p>	<p>4. У роботі не в повній мірі розкривається зміст поставлених проблем</p> <p>5. Робота не розкриває зміст згідно з планом.</p>	<p>4. У роботі не в повній мірі розкривається зміст поставлених проблем</p>

<p>6. В роботі по тексту чітко вказуються використовувані джерела інформації</p> <p>7. Джерелом інформації є наукова база наукових досліджень або офіційні джерела статистичної та аналітичної інформації</p> <p>8. Використані джерела не старше 5 років до написання роботи</p>	<p>5. У роботі по тексту чітко вказані використані джерела інформації</p> <p>6. Джерелом інформації є наукова база наукових досліджень або офіційні джерела статистичної та аналітичної інформації</p> <p>7. Використані джерела не старше 5 років до написання роботи</p>	<p>5. У роботі по тексту чітко вказані використані джерела інформації</p> <p>6. Джерелом інформації є наукова база наукових досліджень та підручники і реферати</p> <p>7. Використані джерела перевищують 5 років до написання роботи</p>	<p>5. У роботі по тексту відсутні джерела</p>	<p>5. У роботі по тексту відсутні джерела</p>
<p>9. Робота захищена в рамках практичних занять</p> <p>10. Захист проводився мовою курсу</p> <p>11. Студент проявив вільне орієнтування в матеріалі: може пояснити всі моменти своєї роботи та надати відповіді на уточнюючі питання</p> <p>12. Студент проявляє вміння взаємодіяти з аудиторією та демонструє навички публічних виступів</p>	<p>8. Робота захищена в рамках практичних занять</p> <p>9. Захист проводився мовою курсу</p> <p>10. Студент проявив вільне орієнтування в матеріалі: може пояснити всі моменти своєї роботи та надати відповіді на уточнюючі питання</p>	<p>8. Робота захищена в рамках практичних занять</p> <p>9. Захист проводився українською мовою</p> <p>10. Студент проявив вільне орієнтування в матеріалі але не може дати відповіді на уточнюючі питання</p>	<p>6. Робота захищена в рамках практичних занять</p> <p>7. Захист проводився українською мовою</p> <p>8. Студент не володіє матеріалом</p>	<p>6. Робота не захищена в рамках практичних занять</p>

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ФІНАНСИ»

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I. ФІНАНСОВА НАУКА ЯК ПІЗНАННЯ СУТНОСТІ ФІНАНСІВ.

Тема 1. Вступ до фінансів. Фінансові агенти.

Економічні передумови та історичний аспект виникнення фінансів. Об'єкти вивчення фінансів. Визначення фінансів. Функції фінансів. В чому полягає різниця між фінансами і грошима. Чим відрізняються фінанси від економіки.

Як загалом працюють фінансові системи. Головна мета фінансових відносин. Фінансові відносини безпосередньо пов'язані з розподілом і перерозподілом валового внутрішнього продукту. Фінанси як об'єктивна економічна категорія та явище. Форми фінансів, як доходи, доходи, заощадження, внески, витрати, тобто елементи, що характеризують рух грошових коштів. Об'єкти та суб'єкти розподілу за фінансами.

Етапи механізму розподілу функцій фінансів. Сутність первинного та вторинного перерозподілу. Реалізація функцій контролю фінансів. Огляд фінансової системи. Ринкові посередники: пряме і непряме посередництво. Канали посередництва.

Тема 2. Генезис та еволюція фінансів

Історичний характер фінансів, їх генезис. Об'єктивні передумови виникнення фінансів. Фінанси як економічна, вартісна, розподільна категорія. Специфічні ознаки фінансів, їх суспільне призначення. Необхідність фінансів в умовах товарного господарства. Зародження фінансових відносин у Стародавньому світі. Розвиток фінансових відносин за часи докапіталістичних

формацій. Фінанси за часи розвитку капіталізму (з початку ХІХ століття до сучасного періоду).

Головне призначенням фінансів. Генезис і еволюція фінансів. Моделі фінансових відносин у суспільстві. Необхідність та сутність фінансів.

Тема 3. Становлення та розвиток фінансової науки

Історичне підґрунтя виникнення фінансової науки та її роль у суспільстві. Сутність фінансової науки, її зміст і форма. Визначення фінансової науки. Загальна мета фінансової науки та найважливіші задачі фінансової науки. Сутність і структура фінансової науки. Форми прояву фінансів у соціально-історичних реаліях фінансового дослідження. Суб'єкти і об'єкти фінансової науки. Суспільне призначення, місце і роль фінансової науки в суспільстві. Особливі функції науки.

Зміст фінансової системи наукових знань та інструментарій фінансової науки. Фінансова ідея – це інтелектуальний процес на будь-якому етапі пізнання. Фінансова концепція це спосіб розуміння, тлумачення, тлумачення фінансових нормативних актів, ідей, явищ, процесів, основного погляду на них, сукупності ідей до системи охоплення. Гіпотеза як наукове припущення. Зміст фінансово-наукової концепції. Методологія як система наукових принципів, на яких базуються фінансові дослідження.

Розвиток фінансової науки в ХV-ХІХ ст. Українська фінансова наука та її представники. Світова фінансова наука в ХХ ст. Позитивістська школа та інші.

Тема 4. Фінансова система.

Теоретичні основи побудови фінансової системи. Поняття фінансової системи.

Фінансова система як сукупність різноманітних видів фондів фінансових ресурсів. Внутрішня структура фінансової системи.

Організаційна будова фінансової системи. Види фінансових систем за ознаками. Фінансовий ринок як сфера фінансової системи.

Організаційна структура фінансової системи. Фінансова система України, її організаційна будова: органи управління та фінансові інститути. Законодавчі зміни 2024.

Тема 5. Фінансова політика.

Сутність фінансової політики. Основна мета фінансової політики. Головне завдання фінансової політики. Фінансова політика держави включає стратегію і тактику управління. Типи фінансової політики: класична; регулююча; планово-директивна. Фінансове забезпечення та його методи.

Основні складові фінансової політики держави: бюджетно – податкова (фіскальна) політика, автоматична або пасивна фіскальна політика; грошово – кредитна (монетарна) політика, валютна політика, інвестиційна політика

Фінансове регулювання і його методи та інструменти. Політика економічного зростання. Політика обмеження ділової активності. Політика стабілізації.

Фінансове право і фінансове законодавство. Значення фінансового права у здійсненні фінансової політики. Фінансове право як галузь публічного права, його предмет. Методи фінансово – правового регулювання. Суб'єкти фінансового права. Поділ фінансового права (загальна і особлива частини). Фінансове законодавство: Конституція України, Бюджетний кодекс України, Податковий кодекс, ЗУ «Про страхування», ЗУ «Про цінні папери та фондовий ринок», та ін.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. БЮДЖЕТУВАННЯ, ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА ТА ДЕРЖАВНИЙ БОРГ

Тема 6. Фінансова безпека.

Фінансова безпека як структурний елемент економічної безпеки держави. Фінансова безпека держави як основа її економічної стабільності та незалежності. Механізм захисту фінансової системи та уникнення ризиків: економічні кризи, інфляція та девальвація валюти, що можуть підірвати економічну стабільність та добробут громадян.

Заходи забезпечення фінансової безпеки. Ефективне управління державним боргом є важливою складовою фінансової безпеки.

Наявність резервів та стабілізаційних фондів для підтримки фінансової безпеки держави, які можуть бути використані в кризових ситуаціях для підтримки економіки.

Прозора фінансова система з мінімальним рівнем корупції сприяє зміцненню фінансової безпеки та ефективного використання ресурсів. Освіта та фінансова грамотність населення, їх вплив на фінансову безпеку.

Тема 7. Податки і Податкова система.

Види податків та їх призначення: основні види податків, як-от прибутковий, ПДВ, акцизи, мита, та їхні функції в економіці. Історія виникнення податків.

Принципи оподаткування: справедливість, ефективність, прозорість, нейтральність, які є основою побудови податкової системи.

Податкова політика держави, як податкова політика впливає на економіку, бізнес, споживачів і розвиток суспільства в цілому. Система адміністрування податків. Особливості процесу збирання податків, контроль, звітність, а також роль податкових органів. Законодавче регулювання податків.

Податкова система і економічне зростання, як податки можуть стимулювати чи стримувати економічний розвиток країни, інвестиції та створення нових робочих місць.

Податкова конкуренція і міжнародне оподаткування — вплив глобалізації на податкові системи, питання уникнення подвійного оподаткування та податкової конкуренції між країнами.

Податкові пільги та стимули. Податкова дисципліна та уникнення податків: питання податкової дисципліни, тіньової економіки, заходи проти ухилення від податків і їх значення для державного бюджету.

Тема 8. Державний борг.

Сутність державного боргу — розгляд понять, що таке державний борг, які його види, та яка різниця між зовнішнім і внутрішнім боргом. Причини виникнення державного боргу — аналіз основних причин накопичення боргу, як-от бюджетний дефіцит, необхідність фінансування інфраструктурних проектів або кризових витрат.

Механізми залучення боргових коштів — вивчення способів, за допомогою яких держава залучає кошти, наприклад, випуск облігацій чи отримання кредитів від міжнародних фінансових організацій.

Вплив державного боргу на економіку — як борг впливає на економічне зростання, рівень інфляції та стабільність національної валюти. Обслуговування державного боргу — вивчення процесу виплати відсотків та основної суми боргу, а також планування цих витрат у державному бюджеті.

Управління державним боргом — розгляд стратегій, які використовує уряд для ефективного управління борговими зобов'язаннями, мінімізації ризиків і забезпечення стабільності. Міжнародний досвід і практика — як інші країни управляють своїм державним боргом, приклади успішного та невдалого боргового менеджменту.

Державний борг і майбутнє покоління — розуміння того, як боргові зобов'язання впливають на подальший розвиток країни і які обов'язки лягають на наступні покоління.

Тема 9. Державний бюджет та бюджетна політика

Сутність державного бюджету — що таке державний бюджет, як він формується та яку роль відіграє у фінансуванні основних потреб держави. Доходи бюджету — джерела надходжень до бюджету, включаючи податки, мита, доходи від державного майна та інші надходження. Видатки бюджету — на що держава витрачає кошти: соціальні виплати, освіта, охорона здоров'я, оборона, інфраструктурні проекти тощо.

Бюджетний дефіцит і профіцит — різниця між доходами та видатками бюджету, причини дефіциту та способи його покриття. Процес формування бюджету — як відбувається складання бюджету, хто бере участь у цьому процесі та які етапи проходить бюджет перед затвердженням.

Виконання та контроль бюджету — як держава забезпечує виконання бюджету та контролює витрачання коштів, роль державних органів у цьому процесі. Бюджетна політика — стратегія держави у плануванні доходів і видатків, її вплив на економіку та добробут громадян.

Міжнародний досвід бюджетного планування — як інші країни управляють своїми бюджетами, приклади успішних практик та можливі уроки для України.

Тема 10. Бюджетний дефіцит

Сутність бюджетного дефіциту: бюджетний дефіцит виникає, коли видатки держави перевищують її доходи. Це явище може бути як запланованим (наприклад, для стимулювання економіки), так і непередбаченим, що часто пов'язано з економічними кризами або спадами.

Форми бюджетного дефіциту: плановий дефіцит – заздалегідь затверджений у законі про бюджет; фактичний дефіцит – реальне перевищення видатків над доходами, що фіксується наприкінці бюджетного періоду, прихований дефіцит – може виникати через заниження реальних обсягів видатків або доходів, часто використовується з політичною метою.

Причини виникнення дефіциту. Методи фінансування дефіциту: боргове фінансування, кредитно-грошова емісія, податкова політика.

Економічні наслідки дефіциту: Вплив на інфляцію, зростання державного боргу, можливе зменшення інвестиційної активності та зростання відсоткових ставок.

ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

№	Назва теми	Години
1	Фінансова наука як пізнання сутності фінансів	3
2	Інтерес різних релігій до фінансів та ставлення до боргу	3
3	Підходи до фінансової науки та загальні методи у фінансах	3
4	Елементи та архітектура фінансової системи	3
5	Роль, суб'єкти та об'єкти фінансової політики	3
6	Фінансова безпека в глобалізованому світі	3
7	Податкова система в українських державних фінансах	3
8	Поточний обсяг державного кредиту та державного боргу в Україні	3
9	Поточна ситуація в українському бюджеті	3
10	Поточний дефіцит українського бюджету: Причини та ресурси	3

Теми самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Години
1	Фінанси як економічна категорія.	4
2	Роль фінансів у розширеному відтворенні.	4
3	Структура Податкової служби України.	4
4	Фінансова безпека в Україні.	4
5	Історичний аспект розуміння сутності фінансів.	4
6	Відносини фінансів та інших економічних категорій.	5

7	Призначення фінансів та їх ознаки.	5
8	Функції фінансів.	5
9	Історичний аспект розвитку фінансової науки	5
10	Поняття "фінанси", "гроші", "фінансові ресурси". Відмінні та спільні риси.	5
11	Фінансові науки в Україні.	4
12	Управління фінансовою системою України.	4
13	Національний банк України та його функції.	4
14	Державне казначейство та Рахункова палата та їх функції.	4
15	Фінансова криза та принципи її виникнення.	4
16	Державний кредит як специфічний елемент державних фінансів.	5
17	Податкове навантаження та справедлива податкова політика	5
18	Ринок фінансових послуг та його характеристики.	5
19	Облігації та казначейські зобов'язання (ОВДП, військові облігації)	5
20	Фінансові інструменти фондового ринку (ощадні сертифікати, векселі, приватизаційні папери, інвестиційні сертифікати)	5
	РАЗОМ	90

ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Тема 1. *Вступ до фінансів. Фінансові агенти.*

План заняття

1. Опитування здобувачів за планом практичного заняття.

Запитання для перевірки знань студентів:

1. Що таке фінанси? В чому полягає різниця між фінансами та грошима?
2. Що є матеріально-речовою основою фінансів?
3. В чому полягає зміст фінансових відносин? Що є їх інструментом?
4. Що таке фінансова діяльність?
5. Що таке доходи?
6. Що таке витрати?
7. Що таке фінансові ресурси?

2.Завдання для самостійної роботи студентів.

Відповіді на ці питання допоможуть студентам краще зрозуміти основні концепції, викладені у вступній темі до фінансів.

1. Яку роль відіграє фінансова система у забезпеченні фінансування для підприємств та уряду?
2. Чим відрізняються ринки капіталу від ринків грошових коштів і які фінансові інструменти використовуються на кожному з них?
3. Як взаємодіють фінансові посередники (банки, страхові компанії, пенсійні фонди) з домогосподарствами та бізнесами?
4. Які канали фінансового посередництва існують, і які переваги вони надають для економіки?

5. Як фінансові інструменти, такі як облігації та акції, впливають на розподіл ресурсів між позичальниками та інвесторами?

3. Тестові завдання для перевірки знань

1. Яка з наведених функцій належить до основних функцій фінансової системи?

- a) Управління маркетинговими стратегіями
- b) Забезпечення фінансування для підприємств та уряду
- c) Визначення зовнішньої політики держави
- d) Розробка технологій виробництва

2. Що з наступного визначає ринки капіталу?

- a) Ринок короткострокових кредитів
- b) Ринок державного бюджету
- c) Ринок довгострокових інвестицій
- d) Ринок особистих заощаджень

3. Який із наведених інструментів є основним для ринків грошових коштів?

- a) Казначейські векселі
- b) Корпоративні облігації
- c) Акції підприємств
- d) Довгострокові депозити

4. Яка основна функція банків як фінансових посередників?

- a) Продаж нерухомості
- b) Накопичення депозитів і надання кредитів
- c) Інвестування у стартапи
- d) Визначення податкової політики

5. Які фінансові посередники зазвичай займаються страхуванням ризиків?

- a) Банки
- b) Страхові компанії
- c) Пенсійні фонди
- d) Інвестиційні фонди

6. Що означає термін "фінансові інструменти"?

- a) Контракти або зобов'язання, які представляють цінність
- b) Матеріальні активи, такі як будівлі та устаткування
- c) Процес обліку доходів підприємств
- d) Діяльність з управління персоналом

7. Яке з наведених понять належить до фінансового ринку?

- a) Товарний ринок
- b) Ринок нерухомості
- c) Ринок облігацій
- d) Ринок праці

8. Який із наведених факторів не є характеристикою ринків капіталу?

- a) Довгострокові інвестиції
- b) Корпоративні облігації
- c) Казначейські векселі
- d) Акції

9. Який із наведених фінансових інструментів в основному використовується на ринках капіталу?

- a) Депозити до запитання

- b) Казначейські векселі
- c) Акції
- d) Готівка

10. Який з наведених варіантів є прикладом позичальника на фінансовому ринку?

- a) Уряд, який випускає облігації
- b) Інвестиційний фонд, який збирає кошти
- c) Банк, що приймає депозити
- d) Споживач, який купує товари

Ці питання охоплюють основні аспекти теми фінансів та допомагають перевірити розуміння студентів щодо фінансових ринків, посередників та інструментів.

Тема 2. Генезис та еволюція фінансів фінансів

План заняття

1. Опитування здобувачів за планом практичного заняття.

Запитання для перевірки знань студентів:

1. Які перші форми фінансових інструментів з'явилися в Шумері та як вони використовувалися в економіці?
2. Опишіть роль храмів і палаців у Вавилоні у розвитку банківської справи та надання позик.
3. Чому лихварство було заборонене у багатьох стародавніх цивілізаціях і як ставлення до нього відрізнялося між культурами?
4. Як у Стародавньому Китаї впровадження паперових грошей вплинуло на економічний розвиток та інфляцію?
5. Яке значення мав "Кодекс Хаммурапі" для розвитку фінансових

відносин у Вавилоні?

6. Поясніть, як змінювався сенс відсоткової ставки в різних культурах (Стародавня Греція, Рим, Китай).

7. Чому в Римській імперії приймалися закони, що обмежували або забороняли відсоткові ставки, і як це вплинуло на фінансову систему?

2. Питання для самостійної роботи

1. Порівняйте значення та використання грошей у Шумері та Китаї: які чинники вплинули на формування цих фінансових систем?

2. Проаналізуйте, як релігійні уявлення вплинули на розвиток фінансів у різних цивілізаціях, зокрема у християнстві, ісламі та юдаїзмі.

3. Створіть коротке есе, у якому опишіть, як стародавні закони, такі як Кодекс Хаммурапі, допомогли створити підґрунтя для сучасного фінансового законодавства.

4. Порівняйте ранні банківські системи Стародавньої Греції та Вавилону: які спільні риси та відмінності ви можете знайти?

5. Розгляньте роль відсоткової ставки як стимулу та як соціальної проблеми у Стародавньому Римі та Стародавній Греції. Які аспекти цієї проблеми актуальні й сьогодні?

3. Тест з декількома варіантами відповідей: генезис та еволюція фінансів

1. Де зародилася банківська справа?

а) Єгипет

б) Греція

в) Вавилон

г) Рим

2. Якою була основна форма депозиту в ранньому шумерському місті Урук?

- а) Золотий
- б) Зернові
- в) Велика рогата худоба
- г) Сіль

3. З якої мови походить термін «фінанси»?

- а) грецька
- б) латинська мова
- в) іврит
- г) санскрит

4. Який правитель пов'язаний з одним з найбільш ранніх письмових законів про банківські операції, в тому числі про сплату відсотків?

- а) Юлій Цезар
- б) Хаммурапі
- в) Олександр Македонський
- г) Соломон

5. Якою була приблизна ставка відсотка за позиками у Вавилоні?

- а) 10%
- б) 15%
- в) 20%
- г) 25%

6. У якій античній культурі слово «процент» тісно асоціювалося з поняттям «народжувати»?

- а) римська
- б) єгипетська
- в) грецька
- г) перська

7. З кого, згідно зі Старим Заповітом , євреям було заборонено стягувати відсотки?

- а) іноземці
- б) євреї
- в) торговці
- г) мусульмани

8. Яка економічна категорія безпосередньо пов'язана з розподілом і перерозподілом валового внутрішнього продукту?

- а) ціна
- б) кредит
- в) фінанси
- г) заробітна плата

9. У якому регіоні вперше офіційно оформлено практику нарахування відсотків за кредитами?

- а) Азія
- б) Месопотамія
- в) Індія
- г) Південна Америка

10. У давнину фінансові установи в Месопотамії переважно мали справу з депозитами якого виду товарів?

- а) срібло
- б) тваринництво
- в) зерно
- г) шовк

Цей тест охоплює ключові історичні елементи еволюції фінансів, від їх ранніх коренів у стародавніх цивілізаціях до основоположної ролі в економічному розподілі та правовій практиці.

Тема 3. Становлення та розвиток фінансової науки

План заняття

1. Опитування здобувачів за планом практичного заняття.

Запитання для перевірки знань студентів:

1. Опишіть основні етапи розвитку фінансової науки та її значення в сучасних умовах.
2. Розкрийте суть поняття "фінанси" та поясніть, чому воно є ключовим у фінансовій науці.
3. Як фінансова наука досліджує економічні процеси і що є її основною метою?
4. Проаналізуйте основні методи дослідження у фінансовій науці.
5. Поясніть, яким чином фінансова наука впливає на державну економічну політику та прийняття рішень.

2. Завдання для самостійної роботи студентів

Творчо-аналітичні завдання:

1. Як Адам Сміт обґрунтовував необхідність мінімізації державного втручання в економіку, і яку роль, на його думку, відіграє "невидима рука" ринку у процесі управління фінансами?

2. Чому Джон Мейнард Кейнс вважав, що державне втручання є критично важливим під час економічних криз? Які основні інструменти фіскальної політики він рекомендував для стимулювання економіки?

3. Які аргументи наводив Мілтон Фрідман на користь мінімального втручання держави в управління економікою? Як, на його думку, контроль за грошовою масою може забезпечити економічну стабільність?

4. Як теорія ефективних ринків Юджина Фама впливає на сучасне розуміння ролі державного регулювання в фінансовому секторі? Які ризики пов'язані з такою теорією?

5. Яким чином концепція поведінкової економіки Річарда Талера виправдовує необхідність державного втручання у фінансові рішення громадян? Як ця теорія пояснює ірраціональність деяких фінансових рішень?

3. Тестові завдання для перевірки знань

1. Що є основним предметом вивчення фінансової науки?

- a) розподіл матеріальних благ
- b) розподіл фінансових ресурсів
- c) фінансова звітність підприємств
- d) маркетингові стратегії

2. Яка з функцій НЕ належить до фінансової науки?

- a) створення матеріальних благ
- b) розподіл фінансових ресурсів
- c) управління державним бюджетом
- d) формування податкової політики

3. Що є основною метою фінансової науки?

- a) збільшення матеріальних активів
- b) забезпечення економічної стабільності
- c) вивчення фізичних властивостей товарів
- d) розвиток технологій

4. Яке з наведених понять визначає фінансові відносини?

- a) податок
- b) фінанси
- c) розподіл доходів
- d) економічна вигода

5. Яка методологія використовується для аналізу фінансових процесів?

- a) фізичне моделювання
- b) статистичний аналіз
- c) механічне проектування
- d) хімічні реакції

6. Що є результатом застосування фінансової науки на практиці?

- a) підвищення обсягів виробництва
- b) оптимізація управління фінансовими потоками
- c) зниження витрат на транспорт
- d) покращення умов праці

7. Який з наведених показників є фінансовим?

- a) вага продукції
- b) кількість співробітників
- c) дохід підприємства
- d) температура повітря

8. Який з методів НЕ використовується у фінансовій науці?

- a) аналіз витрат
- b) спостереження за економічними тенденціями
- c) технічне креслення
- d) статистичний аналіз

9. Що є основним джерелом фінансових ресурсів держави?

- a) фінансова допомога від інших держав
- b) податкові надходження
- c) благодійні внески
- d) продаж природних ресурсів

10. Який елемент фінансової науки відповідає за облік та аналіз доходів та витрат?

- a) облік матеріальних запасів
- b) фінансовий аналіз
- c) маркетинговий аналіз
- d) соціологічне дослідження

Тема 4. Фінансова система

План заняття

1. Опитування здобувачів за планом практичного заняття.

Запитання для перевірки знань студентів:

1. Що таке фінансова система і яка її головна мета?
2. Які основні елементи входять до складу фінансової системи?
3. Як фінансові посередники сприяють перерозподілу ресурсів у економіці?

4. Які принципи є основними для побудови сучасної фінансової системи?
5. Як функції Міністерства фінансів України впливають на стабільність фінансової системи?

Питання для самостійної роботи студентів (творчо-аналітичні):

1. Як фінансові системи країн із ринковою економікою відрізняються від систем країн із адміністративно-командною економікою?
2. Чому ефективність кожної ланки фінансової системи залежить від її загального функціонування?
3. Яку роль відіграє страхування у забезпеченні фінансової стабільності?
4. Як фінансові системи сприяють економічному зростанню через акумуляцію заощаджень та інвестування?
5. Які методи використовуються для регулювання фінансової системи в умовах макроекономічних ризиків?

3. Тестові завдання для перевірки знань

1. Добре функціонуюча фінансова система сприяє економічному зростанню шляхом:

- a) ефективний розподіл фінансових ресурсів
- b) зростання інфляції
- c) зниження процентних ставок
- d) збільшення зайнятості в державному секторі

2. Фінансові системи в країнах з перехідною економікою характеризуються:

- a) повністю розвинені фінансові ринки
- b) жорсткий адміністративний контроль
- c) змішані фінансові моделі

d) відсутність фінансових установ

3. Що таке фінансова система?

a) сукупність інститутів, ринків, інструментів і механізмів розподілу фінансових ресурсів

b) система інвестування в облігації

c) система збору податків

d) система розподілу коштів державного бюджету

4. Як фінансова система сприяє економічному зростанню?

a) забезпечує доступ до капіталу для інвестування

b) збільшує державний борг

c) знижує конкуренцію серед підприємств

d) сприяє приватизації державних підприємств

5. Які інститути є ключовими компонентами фінансової системи?

a) банки, страхові компанії, інвестиційні фонди

b) тільки банки

c) тільки фондові біржі

d) міністерства фінансів та податкових органів

6. Що з переліченого НЕ є функцією фінансової системи?

a) контроль за громадськими організаціями

b) накопичення капіталу

c) підтримання економічної ліквідності

d) перерозподіл фінансових ресурсів

7. Фінансова система забезпечує накопичення багатства за рахунок:

- a) податкові пільги
- b) заощадження та інвестиції
- c) націоналізація виробництв
- d) грошовий прибуток

8. Який ключовий економічний елемент включає у себе перерозподіл?

- a) обсяги торгів
- b) робоча сила
- c) природні ресурси
- d) валовий внутрішній продукт

9. Фінансова система історично була створена для того, щоб:

- a) регулювати торговельні шляхи
- b) надавати фінансові ресурси державі
- c) управляти трудовими відносинами
- d) контроль за грошово-кредитною політикою

10. Які основні функції фінансових установ?

- a) полегшення руху фінансових ресурсів між господарюючими суб'єктами
- b) встановлення податкового законодавства
- c) управління національною інфраструктурою
- d) контроль за банківською діяльністю

Тема 5. Фінансова політика та фінансове право

План заняття

1. Опитування здобувачів за планом практичного заняття.

1. Що таке фінансова політика, і яка її головна мета?
2. Які основні види фінансової політики виділяють залежно від завдань, які вона вирішує?
3. Назвіть внутрішні фактори, що впливають на формування фінансової політики держави.
4. Яка роль фінансового механізму у реалізації фінансової політики?
5. У чому полягають основні завдання фінансового контролю?

Питання для самостійної роботи студентів (творчо-аналітичні):

1. Як впливає зовнішня економічна залежність держави на формування її фінансової політики?
2. У чому полягає відмінність між фінансовою стратегією та фінансовою тактикою? Наведіть приклади.
3. Яким чином фінансове право забезпечує функціонування фінансового механізму та реалізацію фінансової політики?
4. Як моніторинг, внутрішній аудит та інспекція взаємодіють у межах фінансового контролю?
5. Які сучасні методи фінансового планування є найбільш ефективними для забезпечення стійкості економіки?

Ці запитання та теми допоможуть студентам глибше зрозуміти структуру та механізм фінансової політики та значення фінансового права.

3. Тестові завдання для перевірки знань

1. Яка з перелічених політик входить до складу фінансової політики?
 - а) податкова політика
 - б) політика у сфері охорони здоров'я

- c) культурна політика
- d) екологічна політика

2. Яка основна мета фінансової політики?

- a) оптимальний розподіл ВВП між секторами економіки
- b) поліпшення умов інвестування
- c) забезпечення стабільного економічного зростання
- d) збільшення державного боргу

3. Що є прикладом зовнішнього чинника, що впливає на фінансову політику?

- a) економічні відносини з іншими країнами
- b) рівень безробіття в країні
- c) структура місцевого ринку праці
- d) регулювання процентних ставок

4. Яка політика включає питання управління державним боргом?

- a) інвестиційна політика
- b) валютна політика
- c) фінансова стратегія
- d) податкова політика

5. Що означає фінансова тактика?

- a) рішення для конкретних етапів економічного розвитку
- b) довгостроковий план розвитку фінансового ринку
- c) зменшення державного боргу
- d) збільшення обсягу інвестицій

6. Який тип регулювання характерний для адміністративної економіки?

- a) жорстке регулювання
- b) мінімальні обмеження
- c) помірна регуляція
- d) відсутність регулювання

7. Яка з наведених складових належить до фінансової політики?

- a) фінансова стратегія
- b) інвестиційні проекти на місцевому рівні
- c) система субсидій громадянам
- d) соціальне забезпечення

8. Що включає в себе фінансова стратегія?

- a) формування національного капіталу
- b) короткострокові інвестиційні рішення
- c) зовнішньо-інвестиційна політика
- d) управління безробіттям

9. Яка політика спрямована на підвищення економічної стабільності країни?

- a) фінансова політика
- b) валютна політика
- c) стратегія охорони навколишнього середовища
- d) соціальна політика

10. У чому полягає основна функція фінансового механізму?

- a) забезпечення реалізації фінансової політики
- b) залучення інвестицій від іноземних партнерів

- c) підтримання стабільного обміну валют
- d) фінансування державних проєктів

Тема 6. Фінансова безпека

План заняття

1. Опитування здобувачів за планом практичного заняття.

Запитання для перевірки знань студентів:

1. Що таке фінансова безпека і яке місце вона займає в системі економічної безпеки?
2. Які основні компоненти фінансової безпеки на державному рівні?
3. Які ключові індикатори використовуються для оцінки рівня фінансової безпеки?
4. Яка роль бюджетної та грошово-кредитної сфер у забезпеченні фінансової безпеки?
5. Які основні загрози існують для фінансової безпеки держави?
6. Які механізми існують для забезпечення фінансової безпеки?
7. Яким чином фінансова безпека пов'язана з економічною стабільністю країни?

2. Завдання для самостійної роботи студентів

Творчо-аналітичні завдання:

1. Аналіз основних компонентів фінансової безпеки та їх взаємозв'язок.
2. Вплив глобалізації на національну фінансову безпеку.
3. Порівняльний аналіз фінансової безпеки в Україні та інших країнах.
4. Стратегії та тактики забезпечення фінансової безпеки на державному рівні.
5. Вплив макроекономічних показників на фінансову безпеку країни.

Ці запитання та теми допоможуть студентам глибше зрозуміти концепцію фінансової безпеки та її значення для економічної стабільності країни.

3. Тестові завдання для перевірки знань

1. Яке основне завдання фінансової безпеки держави?

- a) Забезпечення зовнішньої політики
- b) Забезпечення фінансової стабільності країни
- c) Стимулювання міжнародних інвестицій
- d) Підтримка соціальної сфери

2. Який з наступних елементів належить до складових фінансової безпеки?

- a) Енергетична безпека
- b) Бюджетна безпека
- c) Демографічна безпека
- d) Освітня безпека

3. Що є основною метою механізму забезпечення фінансової безпеки?

- a) Визначення зовнішніх партнерів для фінансової підтримки
- b) Раннє виявлення та нейтралізація загроз фінансовій безпеці
- c) Забезпечення державного контролю над підприємствами
- d) Підвищення рівня інфляції

4. Який з наведених індикаторів відображає рівень фінансової безпеки держави?

- a) Рівень народжуваності
- b) Темпи зростання експорту товарів
- c) Рівень державного боргу

d) Кількість освітніх установ

5. Яка частка ВВП повинна розподілятися через сектор державного управління для підтримання макроекономічної стабільності?

- a) 15%
- b) 25%
- c) 35%
- d) 50%

6. Що є основним компонентом для оцінки фінансової безпеки підприємств?

- a) Фінансова стійкість і здатність погашати борги
- b) Підтримка культурних заходів
- c) Інвестиції в інновації
- d) Взаємодія з державними органами

7. Які загрози належать до зовнішніх загроз фінансовій безпеці?

- a) Внутрішня корупція
- b) Коливання світових цін на нафту
- c) Дефіцит бюджету
- d) Програми соціального захисту

8. Який відсоток накопичення основного капіталу в країні є мінімально допустимим для стабільного економічного зростання?

- a) 10% від ВВП
- b) 20% від ВВП
- c) 30% від ВВП
- d) 40% від ВВП

9. Що включає поняття "фінансова безпека домогосподарств"?
- a) Наявність нерухомого майна
 - b) Розвиток соціальних інституцій
 - c) Здатність домогосподарств захистити себе від фінансових ризиків
 - d) Забезпечення продуктами харчування

10. Який основний принцип забезпечення фінансової безпеки на державному рівні?

- a) Максимізація податків
- b) Ефективний розподіл фінансових потоків
- c) Створення нових законодавчих актів
- d) Підвищення рівня безробіття

Ці питання допоможуть студентам глибше розуміти категорії фінансової безпеки та взаємозв'язки між ними.

Тема 7.. Податки та податкова система

План заняття

1. Опитування здобувачів за планом практичного заняття.

Запитання для перевірки знань студентів:

1. Що таке податки та яка їхня основна мета?
2. Які є основні принципи оподаткування та в чому їхня суть?
3. Як класифікуються податки за предметом оподаткування?
4. Які функції виконує податкова система України?
5. Що таке прогресивне та регресивне оподаткування, і які приклади можна навести?
6. Які зміни були запроваджені Податковим кодексом України 2010 року?
7. У чому різниця між податком та іншими платежами, такими як мито

або штраф?

2. Завдання для самостійної роботи студентів

Творчо-аналітичні завдання:

1. Роль податкової системи у забезпеченні державного бюджету та фінансової стабільності країни.
2. Принципи справедливості в оподаткуванні: аналіз теорій та їх реалізація на практиці.
3. Міжнародний досвід оподаткування та можливості його застосування в Україні.
4. Види ухилення від податків і методи боротьби з ними в сучасних умовах.
5. Особливості оподаткування різних суб'єктів господарювання в Україні.

3. Тестові завдання для перевірки знань

1. Яка основна мета оподаткування?
 - a) Підтримка зовнішньої політики держави
 - b) Забезпечення надходжень до державного бюджету
 - c) Розвиток приватного підприємництва
 - d) Підвищення рівня безробіття
2. Який з принципів оподаткування передбачає, що особи з більшими доходами повинні сплачувати вищі податки?
 - a) Принцип економічного зростання
 - b) Принцип рівності
 - c) Принцип здатності платити
 - d) Принцип добровільності

3. Який тип податку передбачає однаковий відсоток для всіх рівнів доходу?

- a) Прогресивний податок
- b) Регресивний податок
- c) Пропорційний податок
- d) Специфічний податок

4. Що з наступного належить до особливостей податку?

- a) Його сплата є добровільною
- b) Він сплачується на основі закону
- c) Його платники можуть визначати ставку
- d) Його можна повернути на вимогу

5. Який із наведених видів податків є непрямим?

- a) Податок на додану вартість (ПДВ)
- b) Податок на доходи фізичних осіб
- c) Прибутковий податок
- d) Земельний податок

6. Який принцип податкової системи спрямований на досягнення відповідності між потребами бюджету та рівнем доходів?

- a) Принцип справедливості
- b) Принцип прозорості
- c) Принцип рівності
- d) Принцип фіскальної достатності

7. Який тип податку передбачає зростання відсоткової ставки залежно від зростання доходу?

- a) Прогресивний податок

- b) Регресивний податок
- c) Пропорційний податок
- d) Адвалерний податок

8. Хто є основним платником податків у державі?

- a) Тільки фізичні особи
- b) Тільки юридичні особи
- c) Тільки державні установи
- d) Фізичні та юридичні особи

9. Яке з наведених понять стосується передачі податкового тягаря від одного суб'єкта до іншого?

- a) Податкова оптимізація
- b) Податкове перекидання
- c) Податкове уникнення
- d) Податкове стимулювання

10. Яке з наведених тверджень є правильним щодо регресивного оподаткування?

- a) Відсоткова ставка зростає зі зростанням доходу
- b) Відсоткова ставка зменшується зі зростанням доходу
- c) Відсоткова ставка однакова для всіх рівнів доходу
- d) Відсоткова ставка залежить від інфляції

Ці тестові питання допоможуть студентам краще зрозуміти і закріпити ключові аспекти податкової системи.

Тема 8. Державний борг.

План заняття

1. Опитування здобувачів за планом практичного заняття.

Запитання для перевірки знань студентів:

1. У чому полягає економічна природа та роль державного боргу?
2. Які форми державних запозичень існують, та як вони класифікуються?
3. Яка різниця між внутрішнім і зовнішнім боргом? Наведіть приклади.
4. Які основні інструменти використовуються для залучення державного боргу? Опишіть їх.
5. У чому полягає різниця між продуктивним та непродуктивним боргом?
6. Як класифікується державний борг за термінами погашення, і яка різниця між короткостроковим, середньостроковим та довгостроковим боргом?
7. Що таке суверенний кредитний рейтинг, і чому він є важливим для інвестиційного середовища країни?

2. Завдання для самостійної роботи студентів

Творчо-аналітичні завдання:

1. Аналіз державного боргу України: дослідити динаміку змін державного та гарантованого державою боргу України за останні п'ять років.
2. Класифікація державного боргу: розробити порівняльний аналіз внутрішнього та зовнішнього боргу різних країн.
3. Система державного боргу в різних країнах: дослідити та порівняти системи державного боргу у Великобританії, Нідерландах та США.
4. Рейтингові агентства та кредитний рейтинг: провести дослідження про вплив кредитного рейтингу на інвестиційну привабливість країн.
5. Види боргових інструментів: дослідити відмінності між державними облігаціями, казначейськими векселями та іншими формами боргових зобов'язань, зокрема в контексті України.

Ці запитання допоможуть студентам закріпити матеріал, а теми для

самостійної роботи націлені на поглиблення їхніх знань та розвиток аналітичних навичок.

3. Тестові завдання для перевірки знань

1. Яка основна мета залучення державного боргу?

- A) Забезпечення безпеки держави
- B) Фінансування державних витрат у випадку нестачі податкових доходів
- C) Розвиток малого бізнесу
- D) Захист внутрішнього ринку

2. Який борг називають зовнішнім?

- A) Борг, залучений за межами країни
- B) Борг, залучений всередині країни
- C) Борг, що погашається протягом року
- D) Короткостроковий борг із низьким відсотком

3. Що таке продуктивний державний борг?

- A) Борг, який використовується для фінансування державного дефіциту
- B) Борг, спрямований на розвиток та збільшення продуктивності економіки
- C) Борг, який не додає вартості економіці
- D) Борг, виплачений достроково

4. Який із наступних інструментів не використовується для залучення державного боргу?

- A) Казначейські векселі
- B) Евробонди
- C) Акції приватних підприємств
- D) Державні облигації

5. Яка форма боргу характеризується відсутністю дати погашення основної суми?

- A) Короткостроковий борг
- B) Внутрішній борг
- C) непогашуваний (вічний) борг
- D) Зовнішній борг

6. Яка основна роль суверенного кредитного рейтингу для країни?

- A) Визначення рівня доходів населення
- B) Визначення рівня ризику інвестування в країну
- C) Оцінка політичної стабільності країни
- D) Оцінка конкурентоспроможності економіки

7. Що таке добровільний борг?

- A) Борг, що погашається тільки через 30 років
- B) Борг, який держава залучає примусово
- C) Борг, що залучається через облігації, казначейські векселі та інші ринкові інструменти
- D) Борг, залучений під високі відсотки

8. Яка з країн першою почала випускати облігації для фінансування державних витрат?

- A) Франція
- B) Італія
- C) Нідерланди
- D) Іспанія

9. Який із наведених типів боргу залучається лише у виняткових випадках, таких як війна чи криза?

- A) Короткостроковий борг
- B) Добровільний борг
- C) Примусовий борг
- D) Внутрішній борг

10. Яка головна відмінність між короткостроковим та довгостроковим державним боргом?

- A) Місце залучення (внутрішній або зовнішній)
- B) Тривалість погашення та рівень відсоткової ставки
- C) Тип кредиторів (фізичні або юридичні особи)
- D) Спосіб погашення боргу

Ці питання допоможуть оцінити знання студентів про основи державного боргу, його класифікацію, види інструментів та значення суверенного рейтингу.

Тема 9. Державний бюджет та бюджетна політика

План заняття

1. Опитування здобувачів за планом практичного заняття.

1. Яка основна соціально-економічна роль бюджету в державі?
2. У чому полягає різниця між загальним та спеціальним фондами державного бюджету України?
3. Які основні джерела доходів загального фонду бюджету України?
4. Які етапи включає бюджетний процес в Україні?
5. Що таке середньострокове бюджетне планування, і які переваги воно забезпечує?
6. Яка роль дотацій вирівнювання у фінансуванні місцевих бюджетів?

7. Як законодавство України регулює бюджетний процес, і які основні закони його регулюють?

2. Завдання для самостійної роботи студентів

Творчо-аналітичні завдання:

1. Дослідження структури державного бюджету України: порівняйте структуру доходів і витрат державного бюджету за останні три роки.
2. Бюджетна політика та механізми управління бюджетом: проаналізуйте основні інструменти бюджетної політики та їхній вплив на економічний розвиток.
3. Міжнародний досвід фінансової децентралізації: дослідження на прикладі України та порівняння з країнами ЄС.
4. Принципи програмного бюджету: обґрунтуйте значення програмного бюджету в Україні, його вплив на прозорість та ефективність витрат.
5. Роль місцевих бюджетів у соціально-економічному розвитку регіонів: дослідження обсягів і видів міжбюджетних трансфертів і їх впливу на регіони.
Ці питання та теми допоможуть студентам краще зрозуміти основи бюджетного процесу та структури бюджету, а також розвинути аналітичні навички щодо функціонування бюджетної системи.

3. Тестові завдання для перевірки знань

1. Яка основна мета державного бюджету?
 - a) Забезпечення доходів для приватного сектору
 - b) Фінансування державних заходів протягом фінансового року
 - c) Підвищення зарплат державних службовців
 - d) Створення резервного фонду для місцевих підприємств

2. Яка відмінність між загальним та спеціальним фондами бюджету?

- a) Загальний фонд фінансує лише соціальні програми, а спеціальний — інфраструктурні проекти
- b) Загальний фонд включає доходи без цільового призначення, а спеціальний — кошти для конкретних цілей
- c) Спеціальний фонд формується з податкових надходжень, а загальний — з грантів
- d) Загальний фонд фінансується з державних позик, а спеціальний — з місцевих податків

3. Які з наведених доходів включено до загального фонду бюджету України?

- a) Внески громадян на розвиток науки
- b) Податок на прибуток підприємств
- c) Місцевий акциз на алкоголь
- d) Добровільні внески громадян

4. Які державні видатки класифікуються як захищені?

- a) Витрати на інфраструктурні проекти
- b) Витрати на оборону та національну безпеку
- c) Заробітна плата державних службовців
- d) Інвестиції у приватні підприємства

5. Що таке середньострокове бюджетне планування?

- a) Прогнозування доходів на наступний фінансовий рік
- b) Бюджетне планування на два роки наперед після поточного року
- c) Розподіл бюджету на короткострокові та довгострокові витрати
- d) Оцінка витрат для місцевих бюджетів

6. Який принцип децентралізації застосовується у розподілі завдань між державою та місцевими органами влади?

- a) Принцип інвестиційної диверсифікації
- b) Принцип пропорційного розподілу
- c) Принцип субсидіарності
- d) Принцип економічної стабільності

7. Які документи регулюють бюджетний процес в Україні?

- a) Конституція України, Податковий кодекс
- b) Бюджетний кодекс, Конституція України
- c) Закон про обіг цінних паперів, Податковий кодекс
- d) Закон про зовнішньоекономічну діяльність, Бюджетний кодекс

8. Які функції виконує бюджетна класифікація?

- a) Поділ доходів та витрат за рівнями уряду
- b) Визначення джерел позик на міжнародному рівні
- c) Класифікація витрат та доходів за економічними, функціональними та інституційними ознаками
- d) Формування соціальних програм

9. Що таке дотації вирівнювання?

- a) Фінансування місцевих проектів за рахунок міжнародних донорів
- b) Цільове фінансування окремих підприємств
- c) Нецільові кошти, які надає центральний бюджет для збалансування доходів місцевих бюджетів
- d) Фінансування інноваційних проектів місцевими органами

10. Яка структура бюджетного процесу в Україні?

- a) Бюджетний моніторинг та реалізація лише місцевих програм
- b) Підготовка, обговорення, затвердження, виконання та контроль за виконанням бюджету
- c) Створення резервних фондів та контроль за економічними показниками
- d) Моніторинг інвестицій у приватний сектор

Ці тестові питання допоможуть перевірити знання студентів про основи державного бюджету, його структуру та процеси управління ним.

Тема 10. Бюджетний дефіцит

План заняття

1. Опитування здобувачів за планом практичного заняття.

1. Що таке бюджетний дефіцит і як він відрізняється від бюджетного профіциту?
2. Які основні причини виникнення бюджетного дефіциту в державі?
3. Що таке структурний дефіцит і чим він відрізняється від циклічного дефіциту?
4. Як антициклічна політика впливає на дефіцит бюджету?
5. Які основні методи фінансування бюджетного дефіциту використовуються в Україні?
6. Які наслідки має монетизація бюджетного дефіциту?
7. Що таке ефект витіснення, і як він впливає на економіку при фінансуванні дефіциту?

2. Завдання для самостійної роботи студентів

Творчо-аналітичні завдання:

1. Причини бюджетного дефіциту в Україні: аналіз основних факторів, що призводять до дефіциту, та порівняння з іншими країнами.
2. Методи боротьби з бюджетним дефіцитом: дослідження світових практик і рекомендацій для України.
3. Фінансування дефіциту через державні запозичення: вплив на економіку та можливі ризики для майбутнього.
4. Крива Лаффера та податковий тиск: аналіз ефективності податкових реформ для зменшення дефіциту.
5. Ось запитання для перевірки знань та теми для самостійної роботи на основі презентації про бюджетний дефіцит.

Ці питання допоможуть студентам зрозуміти основні концепції бюджетного дефіциту та можливі шляхи його подолання, а теми для самостійної роботи сприятимуть глибшому розумінню проблеми та розвитку аналітичних навичок.

3. Тестові завдання для перевірки знань

1. Що таке бюджетний дефіцит?
 - a) Перевищення доходів над видатками
 - b) Перевищення видатків над доходами
 - c) Баланс між доходами і видатками
 - d) Перевищення доходів над податковими надходженнями
2. Яка основна причина виникнення вимушеного дефіциту?
 - a) Високий рівень виробленого ВВП
 - b) Недостатність доходів через низький рівень ВВП
 - c) Надмірні урядові інвестиції

- d) Зниження податків
3. Який тип бюджетного дефіциту пов'язаний з економічним спадом?
- a) Вимушений дефіцит
 - b) Циклічний дефіцит
 - c) Плановий дефіцит
 - d) Прихований дефіцит
4. Що є ознакою прихованого бюджетного дефіциту?
- a) Планове перевищення видатків
 - b) Занижена величина фактичного дефіциту
 - c) Зменшення податків
 - d) Додаткові надходження до бюджету
5. Який тип дефіциту виникає при надмірних державних інвестиціях?
- a) Циклічний дефіцит
 - b) Вимушений дефіцит
 - c) Структурний дефіцит
 - d) Плановий дефіцит
6. Яка теорія вважає, що помірний бюджетний дефіцит може бути корисним?
- a) Монетаризм
 - b) Кейнсіанська школа
 - c) Лібералізм
 - d) Марксизм
7. Як покривається бюджетний дефіцит у більшості країн?
- a) Зниженням податків

- b) Емісією грошей
- c) Відмова від витрат
- d) Збільшенням експорту

8. Який дефіцит можна вважати стійким?

- a) Дефіцит, що є лише на початку бюджетного періоду
- b) Дефіцит, що має довгостроковий характер
- c) Дефіцит, що виникає внаслідок зниження виробництва
- d) Дефіцит, що фінансується за рахунок кредитів

9. Який метод використовується для фінансування бюджетного дефіциту через випуск державних облігацій?

- a) Податкова політика
- b) Боргове фінансування
- c) Рефінансування
- d) Збільшення зарплат державним працівникам

10. Який рівень бюджетного дефіциту вважається допустимим для країн ЄС?

- a) 3% від ВВП
- b) 5% від ВВП
- c) 10% від ВВП
- d) 15% від ВВП

Ці тестові питання допоможуть перевірити знання студентів про основи бюджетного дефіциту, його структуру та процеси управління ним.

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

(не рекомендується використовувати застарілі джерела інформації та джерела країни-агресорки)

1. Міщенко В. С., Нагаєва Г. О. Фінанси: навч. посіб. Харків: ХНАУ, 2020. 126с.
2. Близнюк О. П., Іванюта, О. М. Фінанси. Харків: ХДУХТ, 2020. 123 с.
3. Малишко В.В. Державні фінанси України та їх вплив на соціально-економічний розвиток держави. Київ: НІСД, 2020. 380 с.
4. Лункіна Т. І., Мікуляк К. А. Фінанси у схемах і таблицях. 2021. 31 с.
5. Рудевська В.І. та ін. Вплив ліквідності банківської системи на обсяг кредитування та інвестицій у державні цінні папери в період війни. Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики, 2024. №1(54). С. 37-50.
6. Рудевська В. І. Еволюція теорій економічного зростання та чинники його оцінювання. Проблеми і перспективи економіки та управління, №2(22). 2021. С. 18-30.
7. Рудевська В.І. та ін. Фінансова стабільність та інновації: взаємозв'язок та перспективи розвитку. Економіка і право майбутнього, 2024. №4 (2). С. 214-228.
8. Рудевська В., Швець Н., Танасе В. Цивілізаційний розвиток як передумова прогресу в досягненні цілей сталого розвитку. Соціально-економічні відносини в цифровому суспільстві, 2021. №1(51). С. 86-96.
9. Bobokhanovna N. S. Regulation of revenues of local budgets. World Economics and Finance Bulletin, 2023. №21. P. 1-4.
10. Cuadrado-Ballesteros B., Bisogno M. Budget transparency and financial sustainability. Journal of Public Budgeting, Accounting & Financial Management, 2022. № 34(6). P. 210-234.
11. Рудевська В. І., Слущкий Б. О. Порівняльний аналіз впливу облікової

ставки як інструменту монетарної політики на процес стабілізації макропоказників країни: досвід України, Польщі, Німеччини, Молдови та Туреччини. Інвестиції: практика та досвід. 2023. № 9. URL: <https://nayka.com.ua/index.php/investplan/article/view/1471>

12. Методичний підхід до кількісної оцінки рівня фінансової безпеки підприємства. / [Б. В. Самородов, О. О. Сосновська, М. О. Житар та ін.]. Проблеми теорії та практики фінансово-кредитної діяльності, 2020. №1(32). С. 269-277.

13. Tresch R. W. Public finance: A normative theory. Academic Press. 2022. p. 373.

14. Tulush L. D., Leontovych S. P., Radchenko O. D. State regulation of financial security under military conditions. Publishing House “Baltija Publishing”. 2022. P. 199-221. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/45110/1/Sc-mon-VSMB-2022.pdf>

15. Assessment of financial sustainability of the local budgets: case of Ukraine. / [Lysiak L., Kachula S., Hrabchuk O. etc]. Public and Municipal Finance, 2020. №9(1). P. 48-59.

Онлайн-ресурси

1. <https://nubip.edu.ua/node/17325> Електронна бібліотека НУБіП України

2. Офіційний веб-портал Верховної Ради України. URL: <http://portal.rada.gov.ua>.

3. Офіційний веб-портал Державної казначейської служби України. URL: <http://treasury.gov.ua/main/uk/index>.

4. Офіційний веб-сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

5. Офіційний сайт Державної аудиторської служби України. URL: <http://www.dkrs.gov.ua/kru/uk/publish/article/130718>

6. Офіційний сайт Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України. URL: <http://www.me.gov.ua/?lang=uk-UA>
7. Офіційний веб-сайт Міністерства інфраструктури України. URL: <http://mtu.gov.ua/>.
8. Офіційний веб-сайт Міністерства освіти і науки України. URL: <http://www.mon.gov.ua>.
9. Офіційний веб-сайт Міністерства охорони здоров'я України. URL: <http://www.moz.gov.ua>.
10. Офіційний веб-сайт Міністерства розвитку громад та територій України. URL: <https://www.minregion.gov.ua/about/>
11. Офіційний веб-сайт Міністерства соціальної політики України. URL: <http://www.mlsp.gov.ua>.
12. Офіційний веб-сайт Міністерства фінансів України. URL: <http://www.minfin.gov.ua/>.
13. Офіційний веб-сайт Комітету Верховної Ради України з питань бюджету. URL: <http://budget.rada.gov.ua/kombjudjet/control/uk/index>.
14. Урядовий портал. Єдиний веб-портал органів виконавчої ради України. URL: <http://www.kmu.gov.ua/control/>.
15. Офіційний веб-сайт Асоціації міст України [Електронний ресурс]. URL: <https://www.auc.org.ua/>

Курс в системі e-learn <https://elearn.nubip.edu.ua/course/view.php?id=4377>